

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1916 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till livsmedelslag.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 3, har herr *Wavrinsky* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt förelägga riksdagen förslag till livsmedelslag. *Motionen.*

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i anledning av ifrågavarande motion inhämtat yttranden från såväl kungl. medicinalstyrelsen som från kungl. socialstyrelsen. Den senares utlåtande, vilket berör frågans ekonomiska sida, återgives här nedan såsom bilaga.

Förekomsten i stor utsträckning av förfalskade livsmedel i vårt land är obestriddig. Det torde ej heller kunna förnekas, att sådan förfalskning, vilken synes vilja begagna sig av alla den kemiska vetenskapens resurser, snarare till- än avtager i omfattning och betydelse. Utan hjälp av sakkunniga kontrollmyndigheter saknar allmänheten så gott som varje möjlighet att igenkänna och undandra sig dessa mer *Utskottet.*

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 12 saml. 2 avd. 8 häft. (Nr 9.)

eller mindre förfalskade livsmedel. De sanitära vådor, som detta förhållande medför, ligga i öppen dag och hava för övrigt tillräckligt ofta från sakkunnigt håll framhävts och belysts. Mindre allmänt beaktad torde livsmedelsförfalskningarnas rent ekonomiska betydelse vara. Denna ligger förnämligast därutinnan, att mindre nogräknade tillverkare och försäljare genom i bästa fall ofarliga tillsatser till sin vara sänka dess halt av värdefulla ämnen eller förläna den ett mera tilltalande utseende och därigenom se sig i stånd att försälja den till högre pris än som motsvarar dess verkliga värde.

Åtskilligt har visserligen redan från det allmännas sida utträttats för att motverka livsmedelsförfalskningen. Särskilt hava de större städernas hälsovårdsnämnder utfört ett energiskt och förtjänstfullt arbete i detta avseende. Dock faller det icke direkt inom området för dessa nämnders verksamhet att beivra livsmedelsförfalskningar. Visserligen förefinnes möjlighet för de lokala myndigheterna att genom förordningar i särskilda fall utöva viss kontroll på tillverkningen och försäljningen av livsmedel, men detta medför lätt den olägenheten, att olika bestämmelser i detta avseende bliva gällande i landets olika delar.

Det har framhållits, att ett omfattande och tvivelsutan dyrbart kontrollsystem skulle bliva nödvändigt för det effektiva tillämpandet av en livsmedelslag. Så skulle också utan tvivel bliva förhållandet, men utskottet anser detta vara en ofrånkomlig nödvändighet, då betydelsen för folkets hälsa och ekonomi av en effektiv kontroll i detta avseende knappast kan överskattas. Även den lojala livsmedelshandeln kommer helt visst med glädje att hälsa införandet av en dylik kontroll.

Kungl. Maj:t har också, enligt vad som blivit utskottet meddelat, utan initiativ från riksdagens sida, redan förberett åtgärder i motionens syfte. Kungl. medicinalstyrelsen gjorde den 15 september 1913 underdånig framställning till Kungl. Maj:t gående ut på utarbetande av förslag till ny och utvidgad livsmedelslagstiftning. I anledning av denna skrivelse blev frågan föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, och vid det nu pågående krigets utbrott hade saken avancerat så långt, att Kungl. Maj:t i princip fattat beslut om tillsättande av en kommitté för ändamålet. Sedan kriget brutit ut, befanns det dock ej lämpligt att genast tillsätta en dylik kommitté, utan beslöt man att därmed låta anstå, tills något lugnare tider inträtt — detta även av ekonomiska skäl. Emellertid lär Kungl. Maj:t inom kort ånyo upptaga frågan till avgörande.

Då den av motionären berörda frågan således redan är föremål för Kungl. Maj:ts handläggning, får utskottet hemställa, att första kammaren måtte besluta,

att ifrågavarande motion ej må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1916.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Nylander, Danström, Kjellgren, Tisell, Alkman*), Permansson och Larson,

*) Har ej närvarit vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Tisell* mot vissa delar av motiveringen.

(Avskrift.)

Bilaga.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 11 dennes anbefallt socialstyrelsen att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 10, om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående framläggande för riksdagen av förslag till en livsmedelslag, får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Den av motionärerna förebragta motiveringen uppehåller sig uteslutande vid den *sanitära* fara, för vilken den konsumerande allmänheten är utsatt genom förfalskningar av livsmedel. De sålunda framförda hygieniska spörsmålen torde icke närmast tillhöra styrelsens verksamhetsområde, varför styrelsen ej heller ansett sig hava anledning yttra sig häröver.

Även *andra grunder* än de hygieniska kunna emellertid anföras för en lagstiftning af ifrågavarande slag. Under det mer än tioåriga arbetet med prisstatistiken å livsmedel har det sålunda varit tillfälle att iakttaga ett tillvägagångssätt från vissa varuförmedlares sida att utöka sin vinst, som icke kan benämnas lojalt och som en effektiv livsmedelslagstiftning torde kunna förhindra eller åtminstone väsentligt inskränka. Det synes nämligen ej sällan förekomma, att man genom någon procedur, som i bästa fall är ofarlig, men ej sällan består i tillsättande till näringsmedlet ifråga av för människokroppen skadliga ämnen, förlänar varan ett

»vackrare» utseende, som sedermera av allmänheten får dyrt betalas. Här kan såsom exempel påpekas, vad motionärerna anfört om färgningen av kaffe. Även om tillvägagångssättet är ur hygienisk synpunkt ofarligt, är det dock uppenbart, att allmänheten genom detsamma förledes att betala det sålunda behandlade kaffet utöver dess verkliga värde. På ungefär samma sätt förhåller det sig med »glättandet» av risgryn med talk. Det torde icke möta svårigheter att erhålla flera exempel.

I många fall förekommer det vidare, att allmänheten icke kan kontrollera, huruvida en saluförd vara verkligen är av den kvalitet, för vilken den utgives. Ett för närvarande aktuellt exempel härå må anföras. Statens livsmedelskommission har med representanter för Sveriges minuthandlares riksförbund träffat vissa avtal rörande minuthandelspriserna å mjöl. Beträffande vetemjöl framhölls det vid förhandlingarna härom av de närvarande köpmännen, att mindre samvetsgranna affärsmän i stor utsträckning utgiva sämre mjölsorter för att vara av högre märken. Härigenom bereda de sig en fördel i konkurrensen, och allmänheten saknar förmåga att skilja de olika kvaliteterna. Det uttalades därför önskvärdheten av att under kristiden förbud måtte utfärdas mot tillverkning av mer än en kvalitet vetemjöl.

Ett gemensamt drag uppvisa alla här ovan berörda förfaranden, nämligen syftet att förmå allmänheten att betala högre priser än skäligt för sina förnödenheter. De som skörda vinsten härpå torde vara de *mindre nogräknade* bland affärsmännen.

Att här föreligger ett verkligt missförhållande med hänsyn såväl till den köpande allmänheten som till den legitima handeln, synes styrelsen uppenbart, varför styrelsen för sin del vill förorda motionärernas förslag såsom synnerligen välbetänt.

Givetvis möter en betydande svårighet i utövandet av en effektiv kontroll över efterlevnaden av en livsmedelslag, men de erfarenheter, som gjorts inom andra länder, där en mera detaljerad livsmedelslagstiftning redan förefinnes, torde härutinnan kunna tjäna till vägledning.

Slutligen anser sig styrelsen böra framhålla önskvärdheten av att vid en eventuell lagstiftning å förevarande område även beaktas frågan om vissa varors försäljning *efter vikt* i stället för, såsom nu är fallet, per styck. Det har vid det prisstatistiska arbetet inom styrelsen bland annat konstaterats, hurusom ett säkert bedömande av en varas normalpris i hög grad försvåras genom försäljningen per styck, när detta försäljningssätt i många fall visat sig lämna allt för stort rum för såväl avsiktliga som oavsiktliga förändringar i priset.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören samt byråcheferna Huss och Bergsten.

Stockholm den 6 mars 1916.

Underdånigst.

Henning Elmquist.

Nils Bergsten.